Plurrnings bij de HLSK

Analyses en lessons learned

Voorbeeld: seizoen 2017/2018

	2017-2018
Clubtochten	5 plurrnings
Privétochten	7 plurrnings
Oorzaken	• IJsgrens gemist (1) • Dunner wordend nieuw ijs (4) • Underfrättning (1) • Instroom gemist (2) • Zwak ijs aan de oever (1) • Zwakke plek onder sneeuwvlak (2) • Geen gerapporteerde oorzaak (1)
Alle plurrnings in 2017-2018 zijn gebeurd in standaardsituaties	• Op nieuw dun ijs wordt relatief veel risico genomen.

Wie plurrt ?

De persoon die voorop rijdt

Meestal onoplettendheid
(soms aan het eind van de dag)
of onderschatting van het risico
(het is pas te dun als je er door zakt)

Goed om te weten

- Bij nagenoeg alle plurrnings geldt: je kreeg signalen, maar ondernam geen actie
- Een plurrning is een fout, maar normaal gesproken niet iets ergs, het hoort erbij
- Op één gids na (per april 2020) zijn alle HLSK-gidsen één of meerdere keren geplurrd
- De hierna volgende situaties zijn niet compleet

IJsuitdunning – een meer of stuk zee vriest zelden op hetzelfe moment dicht. IJsvorming begint langs de kant en groeit langzaam naar dieper water toe. Hoe later de ijsvorming startte, hoe dunner het ijs. Op deze foto zijn twee schaatsers, die niet achter elkaar bleven, geplurrd omdat het ijs langzaam dunner werd. Maatregelen: snelheid minderen, veel prikken en/of luisteren naar verhoging van de toon. Achter elkaar blijven. Als je het niet vertrouwt, stoppen, checken en indien nodig omdraaien.

IJsgrens – grote stukken water vriezen in generaties dicht. In de eerste vorstperiode een ondiep stuk van het meer, in de volgende vorstperiode een dieper stuk, en dat gaat zo door. De overgang van generatie naar generatie is meestal een scherpe lijn. Bij verschillende soorten ijs (bijvoorbeeld oud stöpis waartegen later gekomen nieuw kärnis ligt) is de grens makkelijk te zien. Maar bij dezelfde soorten ijs, kan de grens makkelijk gemist worden. Maatregelen: leer het verschil te zien tussen barsten en ijsgrenzen. Bij iedere ijsgrens check je het ijs voordat je erop gaat. LET OP: een ijsgrens is iets anders dan ijsuitdunning.

Instroom – bij een instroom verplaatst water zich over een lange afstand onder het ijs door, meestal in een rechte lijn. Het ijs wordt dunner door het wegvreten van ijs aan de onderkant. Als je haaks op de stroomlijn schaatst, komt de overgang van sterk naar zwak ijs plotseling en de grens is door je snelheid moeilijk te zien. De les is dat je eerst naar de monding van de instroom schaatst, dan de stroomlijn terug volgt en oversteekt als je weet dat het ijs sterk genoeg is.

Råk – een open scheur in het ijs verzwakt de draagbaarheid aan beide kanten van een råk. Vaak wordt de kant waarvan je komt goed getest, maar wordt de kant waar je heen stapt niet goed en/of ver genoeg getest. Ook de plek waar je overstapt is van belang. Als dat een schots of taps toelopende ijspunt is, kan deze afbreken. Het voordeel van een plurrning bij een råk is dat je er meestal eenvoudig uitkomt, omdat je tussen twee (vaak dikke) ijsranden zit.

Sneewplekken - de foto is vlak voor de plurrning gemaakt. Als ijs deels met sneeuw is bedekt gedurende een vorstperiode, groeit het ijs onder de sneeuw minder hard aan dan het sneeuwvrije ijs. Als je door een sneeuwplek schaatst, kun je opens plurren. Maatregelen: om de plekken heen schaatsen, als dat niet kan, dan prikken in de sneeuwplekken.

Windwak – Windwakken ontstaan doorgaans als een meer met veel wind dichtgaat. Als de wind daarna gaat liggen, zijn de wakken soms moeilijk te zien. Plurrnings vinden plaats zowel met stilstaand water in het wak, als met nieuw dun ijs dat lijkt op het dikkere ijs om het wak heen. Maatregelen: snelheid verlagen, op grenzen met gebogen vorm letten en veel prikken.

Versmallingen en ondieptes – stromend water krijgt een hogere snelheid als de doorgang nauw en/of ondiep is. Het gevolg is dat het ijs in de doorgang aan de onderkant wordt afgevreten. De bovenkant van het ijs blijft hetzelfde eruit zien als het ijs wat aan weerskanten van de doorgang ligt. Het resultaat lijkt op **IJsuitdunning** maar treedt meestal over kortere afstand op, waardoor je minder tijd hebt om te reageren. Maatregelen: zodra je ziet dat water minder ruimte heeft om te stromen, check je het ijs terwijl je schaatst. Als je het niet vertrouwt, stop je.

Uddar – landtongen lopen vaak onder water door, waardoor het water bij de landtong ondieper is dan elders. Stromend water wordt door de ondiepte tegen het ijs aan gedrukt, waardoor het ijs aan de onderkant wordt afgevreten. De bovenkant van het ijs blijft hetzelfde eruit zien als het ijs dat ruimer om de udde heen ligt. Het resultaat lijkt op **IJsuitdunning** maar treedt meestal over kortere afstand op, waardoor je minder tijd hebt om te reageren. Maatregelen: schaats met voldoende afstand om een landtong heen en check het ijs als de toon hoger wordt. Als je het niet vertrouwt, stop je en kies je een andere route.
LET OP: een **råk** heeft vaak een **udde** als beginpunt en eindpunt, dus in sommige situaties leidt ruim om de landpunt heen schaatsen ertoe dat je alsnog een **råk** tegenkomt.

Kantverzwakking – de kanten van een meer nemen (zon)warmte op en geven die warmte af aan het ijs langs de kant. IJs dat eerder in het seizoen sterk was, kan verderop in het seizoen langs de kant zwakker zijn dan middenop. Bij het opstappen wordt de kant vaak goed gecheckt, maar bij het afstappen vergeet de (vermoeide) gids dat wel eens. Of: sommige deelnemers zijn eigenwijs en stappen op een andere plek af dan de plek die door de gids gecheckt is. Een plurrning is het gevolg. Vaak is het simpel om eruit te komen, omdat land dichtbij is.

Voorjaarsijs – Dit is de meest gevaarlijke van alle plurrnings, omdat de kans bestaat dat je er niet meer uitkomt. Degenererend ijs kan ‘s morgens, na een koude nacht en/of heldere hemel, sterk zijn. Zodra de warmte-afgifte van het ijs omslaat in warmte-opname, kan (zelfs dik) ijs binnen een kwartier niet dragend worden. Na de plurrning ligt het ijs om je heen in losse kristallen in het water. Je vindt geen houvast om uit het water te komen. Het ijs breken naar de kant is je enige redding, maar de afstand waarover je ijs kunt breken is zeer beperkt. Een groot percentage van de plurrnings met dodelijke afloop vindt plaats in voorjaarsijs.

Sneeuw is risicoverhogend

Aan de rechterkant is de grens van het oude windwak te zien. In de donkere plek is iemand geplurrd.

Sneeuw op het ijs – alle hiervoor genoemde situaties zijn nog verraderlijker als er een paar centimeter sneeuw op het ijs ligt. Je zicht vermindert, het geluid van het ijs wordt gedempt en het resultaat van het prikken met je stok is minder goed voelbaar en zichtbaar. Maatregelen: minder je snelheid bij sneeuw en let ook op secundaire signalen, zoals een brug die een instroom kan betekenen, een sund waar underfrättning kan optreden of natte plekken in de sneeuw die dun ijs kunnen aanduiden.

De plurrning en de redding

- Rapportering kan beter:
  - Analyseer en vermeld oorzaak plurrning
  - Maak zo mogelijk een foto van de plurrning of de plurrplek en publiceer die bij het rapport
  - Beschrijf de redding:
    - Is zeker gesteld dat de groep veilig staat?
    - Is er een lijn gegooid of heeft geplurrde zelf gegooid?
    - Is de lijn ingeklikt?
    - Zijn de priemen gebruikt?
    - Zijn er bijzonderheden, zo ja, welke?
  - Wat zijn de lessons learned?